

Poštnina plačana v gotovini.

ŠTEV. 5

* 1930 *

LETO I

Edini slovenski zavod brez tujega kapitala je
VZAJEMNA ZAVAROVALNICA
V LJUBLJANI, DUNAJSKA CESTA 17

Sprejema v zavarovanje:

1. Proti požaru: a) raznovrstne izdelane stavbe kakor tudi stavbe med časom gradbe; b) vse premično blago, mobilije, zvonove in enako; c) poljske pridelke, žito in krmo.
 2. Zvonove in steklo proti razpoki in prelomu.
 3. Sprejema v življenjskem oddelku zavarovanje najdoživetje in smrt, otroške dote, dalje rentna in ljudska zavarovanja v vseh kombinacijah.
- Zastopniki v vseh mestih in farah.

PRODAJALNA K. T. D.

(H. Ničman)

v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2

Velika zaloga vseh pisarniških potrebščin,
devorijonalij, molitvenikov, kipov in slik
po zelo nizkih cenah

Besede življenja

Fantovski molitvenik

Napisal škof dr. Gregor Rožman

Čas birmanja je tu. Botri, obdarite svoje birmance s fantovskim molitvenikom, ki ga je napisal velik prijatelj mladine, škof, dr. Rožman. Vsi, ki ste ga že kupili, pokažite ga vsem drugim fantom pa tudi staršem, da ga kupijo fantom, ki izstopajo iz šole.

Naroča se pri Društveni nabavni zadrugi, pri Ničmanu, Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

Cena za vezan izvod z rdečo obrezo je 22 Din, z zlato obrezo 30 Din.

Izdaja konzorcij »Kresa«. — Izdajatelj in urednik: Ivan Martelane, Ljubljana, Vzajemna zavarovalnica. — Uprava: Ljudski dom, Ljubljana. — Stane 25 Din za vse leto. — Tiska Jugoslovanska tiskarna: K. Čeč.

Premišljevanje v kresu

Naš mesec, kresni mesec, nam kaže na nebu dva svetla plamena, dva goreča meteorja, dva mogočna magneta, dva svetca junaka, ki dajeta smer naši življenski poti.

Janez Krstnik je prvi, patron kresnega večera, ki je pripravil pot Kristusu Kralju, ko je vžgal svetovni kres, luč sv. vere, ki od tedaj do danes razganja temo in greje človeški rod. — O njem je zapisano: Kaj ste šli gledat v puščavo? Ali trst, ki ga veter maje? ali človeka v mehko oblečenega? Ali preroka? Da, povem vam, še več kot preroka; ta je, o katerem je pisano: Glej, pošljem svojega angela pred tvojim obličjem, ki ti bo pripravljaj pot. Povem vam namreč: Večji ni bil rojen med otroki žena, kakor je Janez Krstnik. — Najlepša pohvala iz ust Najvišjega — pohvala po zasluženju. Zakaj njegova postava je bila trdna kakor jeklo, njegov nastop brez omahovanja dosleden, njegova beseda je udarjala kakor kladivo trdno in mogočno in neizprosno: Pripravite pot Gospodu!

Drugi je svetnik mladostnik, mladinski zavetnik sv. Alojzij, ki je bil sad prenovljenega verskega življenja po tridentskem cerkvenem zboru in je s svojim angelsko nedolžnim življenjem med mladino zakuril svetel kres navdušenja za čisto in nesebično življenje. O njem pa stoji zapisano: Blagor možu, ki je najden brez madeža, in ki ne hodi za zlatom in se ne zanaša na denar in zaklade. Kdo je ta, da ga hvalimo? Zakaj čudo je delal v svojem življenju. Kdor je bil v tem skušen in je popoln, bo večno čast dosegel. On bi bil lahko grešil, pa ni grešil, hudo storil, pa ni storil. Zato je utrjeno njegovo blago v Gospodu.

Fantje, če hočemo biti pravi pionirji katoliške akcije, bodimo jekleni in neizprosno dosledni kakor Janez Krstnik, pa čisti in nesebični kakor sv. Alojzij.

Janez Pucelj:

Lilija v solncu

*Dekle, če se enkrat misel
moja grda te dotakne,
naj življensko mojo srečo
mi za vselej izpodmakne! —*

*Jaz vem, kaj sem jaz, kaj ti!
Najin ščit je: zlato solnce,
v solncu bela lilija:
to sva, dekle, jaz in ti!*

*Najin bi zdrobila ščit
ena sama grda misel:
zame ti umrla bi,
jaz bi zgrudil se ubil.*

*Oj zato, če se le enkrat
misel grda te dotakne,
naj življensko mojo srečo
mi za vselej izpodmakne!*

Stranik Dragoman:

Pesem

*Meni so rekli,
da moram, moram spati.*

*In sklonil v blazine sem trudno glavo
in skril bled obraz,
pa vendar sem videl, da rože cveto
in slišal tih glas:*

*»Čuvaj, moj brat,
čuvaj na silnega brona udar,
ko pojedemo bele kresove prižgat.«*

*Tiho, skrivnostno
čaka me jutro pred vrati.
Rad bi govoril,
pa moram molčati...*

Cerkev, država pa vzgoja

(Iz okrožnice papeža Pija XI.)

Umestno se nam zdi pri tej priliki omeniti, kako je to katoliško resnico, kar se tiče vzgoje, že tako dokazano po dejstvih, v novejšem času, v dobi renesanse, izrazil cerkveni pisatelj, ki ima za krščansko vzgojo izredno veliko zaslug, pobožni in učenj kardinal Silvij Antoniano, učenec občudovanja vrednega vzgojitelja sv. Filipa Nerija ter učitelj sv. Karla Boromeja in tajnik njegovih latinskih pisem, pod čigar vzpodbudnim vplivom je napisal zlato razpravo »O krščanski vzgoji otrok«, v kateri sklepa takole:

»Čim bolj se svetna oblast prilagodi duhovni oblasti, čim bolj jo varuje in pospešuje, tem več stori tudi za ohranitev države same. Kajti s tem, da cerkvena oblast v smislu svojega namena z duhovnimi silami in sredstvi vzgaja dobrega kristjana, vzgaja obenem po nujni notranji zvezi tudi dobrega državljana, kakršen mora biti pod politično oblastjo. Odtod izhaja, da je za sveto katoliško rimsko Cerkev, kraljestvo božje na zemlji, dober državljan in dober človek popolnoma eno in isto. Zato pa se silno motijo oni, ki ločijo stvari, ki so tako tesno združene, in ki mislijo, da je mogoče vzgojiti dobrega državljana z drugačnimi sredstvi in po drugačni poti, s katerimi in po kateri se vzgaja dober kristjan. Naj govori človeška modrost karkoli in naj si domišlja, karkoli hoče, nikdar ne bo mogoče doseči pravega miru in ustvariti urejenih časnih razmer s sredstvi, ki pravemu miru in večni sreči nasprotujejo in nočejo imeti z njima nikake zveze.«

Kakor državi tako se tudi znanosti, znanstvenim metodam in znanstvenim preiskavam popolnega razmaha vzgojnega poslanstva Cerkve ni treba čisto nič bati. Katoliški zavodi, pa bodi katerihkoli učnih in znanstvenih stopenj, ne potrebujejo prav nobenega zagovora. Priznanje, ki ga uživajo, hvalo, ki jo žanjejo, znanstvena dela, ki jih izdajajo in množe, in še bolj ko vse to učenci, ki jih po popolni in izvrstni pripravi stavijo na razpolago uradom, obrtnim, šolam in vsakovrstnim življenjskim panogam, pričajo za njihovo odličnost bolj ko dovolj.

Vsa ta dejstva pa končno sijajno potrjujejo katoliški nauk, ki ga je slovesno proglasil vatikanski cerkveni zbor: »Ne samo da si vera in pamet nikakor ne nasprotujeta, temveč si celo druga drugi pomagata s tem, da na eni strani zdrava pamet dokazuje verske osnove in razsvetljena po luči vere goji posebno znanost o božjih rečeh, na drugi strani pa vera pamet očiščuje in varuje zmot ter bogati z različnimi novimi spoznavami. Zato pa Cerkev gojitvi znanosti in umetnosti tako malo nasprotuje, da ju nasprotno na različne

načine podpira in pospešuje. Kajti Cerkev ne prezira in ne zameta življenjskih vrednot, ki jih oni nudita človeški družbi; saj ponovno naglaša, da znanosti in umetnosti, kakor gotovo prihajajo od Boga, Gospoda vseh znanosti, tako gotovo, če se prav goje, zopet vodijo s pomočjo njegove milosti k Bogu. Tudi nikakor ne prepoveduje, da bi se te stroke vsaka na svojem področju ne smele posluževati svojih načel in svojih metod; a če jim prizna to upravičeno svobodo, pa vendarle skrbno pazi, da ne zabredejo v zmote, če se slučajno postavijo v nasprotje do božjih resnic ali če prekoračijo svoje meje, se polaste področja vere in povzroče na njem nered.«

Ta zakon o upravičeni svobodi znanosti je obenem neprekršljiv zakon o upravičeni in prav pojmovani svobodi pouka; po njem se je treba ravnati pri kateremkoli prosvetnem delu, še prav posebno strogo pri pouku mladine, bodisi zaradi tega, ker noben niti javni niti zasebni učitelj nima neomejene vzgojne pravice, ampak mu je lastna le tista pravica, ki mu je poverjena; bodisi zaradi tega, ker ima vsak krščanski otrok in mladostnik strogo pravico do takega pouka, ki je v soglasju z naukom Cerkve, katera je steber in temelj resnice; zaradi tega bi mu povzročil veliko krivico, kdorkoli bi mu omajal vero, zlorabljač zaupanje učencev do učiteljev, njihovo naravno neskušnost in neredno nagnjenje k neomejeni, goljufivi in napačni svobodi.

Stranik Dragoman:

Črna dolina

*Bel jezdec na konju in z lokom v rokah
razgrnil besedo je v tujih zemljah.*

*Pod hribom pa bajte visijo po skalah,
črna dolina pod njimi molči,
v daljni višini je košček neba,
obrazi so blede in bajte so mrzle
in ni v njih Boga.*

*Vsaka svetiljka ugasne v trepetu.
Bog ve,
kdaj prišel bo svetec asiški
in z vedrim obrazom prinesel pomlad? — —*

Janez z Visokega

10.

Tako je minulo nekaj časa. Na Višavi je vsak opravljal molčé svoje delo in premišljal, kar mu je bilo najbolj pri srcu.

Janezu so uhajale misli v Samoto k Marijanici. Prvo sramežljivost in strah, ki mu ga je zadala zavest, da je njegova ljubezen očita, je srečno prestal.

»Marijanico imam rad, naj je to komu prav ali ne.«

Tako je dejal in tako ravnal.

Gospodar je mirno, seveda s krvavečim srcem, pričakoval, kdaj se poleže nevolja ženina, strast, ki je že izlegla toliko grenkih ur na Višavi. Naj si je še tolikrat izpraševal vest, nikdar mu ni očitala, da je on tega kriv. Nikdar ni pokazal najmanjše nezvestobe svoji ženi, nikdar ni dal povoda, da bi smela dvomiti o njegovem poštenju, a navzlic temu se je polastil žene oni grozni demon, ki ruši pravo, mirno zakonsko srečo.

Oh, seveda je imel rad mlinarico s Samote, ko je bil še prost, a odkar je peljal svojo Marušo k oltarju, niso uhajale njegove misli in želje od nje, in ko je videl, da žena ne vidi rada, ako kdaj govori z mlinarico iz Samote, se jo je ogibal, samo da je ustregel ženi. Včasih se je nevoljen vpraševal, kaj je vendar krivo, da dvomi žena o njegovi zvestobi. Vselej mu je bridek smehljal igral okoli usten in mislil si je:

»O, ko bi ji bil Bog dal kopico otrok, kateri bi ji dali dela in skrbi, ne bi imela časa pasti onega vraga, ki vedno išče, kdaj bi vgriznil in skalil mir in zadovoljnost, ki je največja sreča zakona. Ali sem morda sam kriv, ker je tako in ne drugače? Oh, gotovo ni volja božja!«

Debeloglav je mislil, da bo žena, ki je bila drugače najboljša žena, mirnejša, ko posinovi Janeza. Pa varal se je. Ljubila ga je sicer, a lastnega otroka ji Janez vendar ni mogel namestiti, česar pa fant ni bil kriv, ker ju je slušal in ljubil kot najboljši sin. Debeloglav ga je imel rad, zato ga je peklo spoznanje, da zli duh, ki gospodari v ženinem srcu, tudi fantu ne prizanese.

»To je preveč! To je vendar preveč!« si je večkrat ponavljal.

»Kaj je zakrivil fant? Kam še to pride?«

Ko se je zavedala Maruša, kaj je naredila v svojem srdi in strasti, da je zelo žalila moža, da ga je žalila po krivem, jo je pri srcu zbodlo, kes se ji je vzbudil in jokala se je. Ozirala se je proseče v moža, ki je ni hotel pogledati, in prosila ga je v srcu odpuščenja.

»Oh, da sem poslušala to Jero!«

Tako je vzdihovala.

»Ona je vsega kriva! Kaj mi take reči nanaša na ušesa, ki vse ni nič vredno! Pa kolikokrat mi je že kaj takega natvezla.«

Maruša se ni mogla dalje premagovati. Ko so se čez nekaj dni spravljali spat, udrle so se ji težko zadržane solze iz oči ter je glasno zajokala, pokleknila pred moža, prijela ga za roko in prosila:

»Janez, odpusti! Odpusti mi, saj me poznaš!«

»Žena! Nesrečnica!« je izpregovoril mož. Iz glasú je zvenelo bridko očitaje.

»Odpusti!« je ona kriknila.

»To ti je že izdavno odpuščeno! Oh, žena moja, ko bi vedela, kako se mi smiliš! Ti si suženj nesrečne strasti — ljubosumja, ki ti ukazuje, ki tira tebe in druge v žalost in nesrečo. Tvoj vid je zamrežen in um ti je okužila ljubosumnost, hči pekla, ki si izmišlja muke, s katerimi trpinči tebe in mene, da se nama potem zlobno reži... Žena! jaz vem, da mora biti tako, morda je kazen za mladostne grehe, vendar prosim te, prizanesi s svojimi sumnjami in trpinčenjem fantu. Ne gredi mu mladega življenja in bivanja na Višavi, saj veš, posinovil sem ga. On bo najin dedič in naslednik. Vsaj on naj ima naju v dobrem spominu. Janezu prizanesi! Fant je nedolžen.«

»Janez, morda se motiš!« je rekla žena potolažena. »Izvedela sem, da se peča s hčerjo one mlinarice iz Samote.«

»Tebi se morda samo zdi. Kolikokrat si že meni očitala zaradi one mlinarice po krivici! O, da bi je ne bil nikdar poznal!«

»Janez, to je pa kaj drugega. Izvedela sem za gotovo. Jaz pa ne maram, da bi kdo naših imel opraviti z ljudmi iz Samote; saj že zato v malin tje ne dajem.«

»Ti Janeza samo sumiš.«

»Jaz? Ne, ne! Povedala mi je Kokotova Jera. Vse mi je natančno povedala, da ji moram verjeti.«

»Kokotova Jera, hehehe!« se je zasmel bridko Debeloglav. »V tej ženski je vrag, ki dela po vsem kraju zdražbe in prepire. Kolikokrat sem te že prosil, nikar se ne pečaj s to žensko, pa vendar nič ne maraš!«

»Janez, to je pa res, kar mi je povedala.«

In Maruša je povedala možu vse, kar je zvedela od Kokotove Jere.

Debeloglav jo je poslušal strmeč, smejoč se in zaklinjajoč Jero:

»Vražji jezik, da bi ji že odgnil!«

Čudil se je, s kako vneto je žena vse to pripovedovala, kar ga je prepričalo, da žena to tudi verjame.

»Ne verjemi vsega!«

»Zakaj pa ne? Ali to ni mogoče? Ali si že pozabil, kako pozno je prišel Janez s Sloke gore?«

»I, no — ako je malo poskočil? Mlad je, zdrav je, saj veš, da hoče noreti?«

»Pa s to mlinarjevo punico!« ga je ustavila žena in oči so se ji bliskale.

Mož je spoznal, da se strast zopet oglašča.

»Jaz mu je nisem izbiral.«

»A prepovedati mu moraš, da si je tudi sam ne bo. Teh žensk se mora ogibati!«

»Eh, morda ni bilo tam druge za ples, izbral si je pa mlinarjevo. Človek v sili pograbi, kar dobi, saj vem, kako je. S tem pa še ni zavezan.«

»Kaj? Nevarnost je. Prilika je. Z mlinarjevo se ne sme pečati, ne tako, ne tako. Jaz hočem to!«

V očeh ji je igral ogenj, močno je sopla, da je mož lahko spoznal, kako težko kroti svojo jezo.

»Bom pa fanta pokaral. Z mlinarjevo se ne bo smel več pečati.« Žena je bila potolažena.

»In kadar ga bomo ženili, bomo mi izbrali.«

»Eh, kje je še to! In take reči — človeka zbirati, saj ženska ni pipec! Poiskal si jo bo že sam.«

»Pa če si prave ne poišče?«

»Eh, kako si čudna! Komaj ti je ena skrb iz glave, že drugo poiščeš. Ta reč je sedaj v kraju, jaz bom zaspal.«

Tudi ona se je spravila, v postelji pa še naprej snovala, kako bodo fanta ženili.

Podnevi je Debeloglav kmalu dobil priliko, govoriti z Janezom na samem.

»Janez! Zvedel sem, da si plesal z onim dekličem iz Samote. Pravijo, da hodiš za njo.«

Fant je zardel do ušes in pobesil oči v tla. To ga je izdalo.

»Toda nikar! Lej, mlad si še, nikar si že sedaj ne delaj znanja, ko ne veš, kaj še pride. Doma bodi in ne hodi po gostilnah! Ako pa vendar kdaj greš, pojdi v pošteno družbo, da te ne bo treba biti sram.«

»Nič ni bilo nepoštenega.«

»Verjamem. Pošten bodi tudi v bodoče, ne žali matere, ker veš, da mati ne vidi rada, ako kdo le govori z onimi iz Samote. Ako si imel kaj z onim dekličem, pusti in pozabi in ne pohajaj več za njo!«

Fant je molčal, a njegovo srce se je upiralo takemu naročilu.

Gospodar je imel posvetovanje tudi s hlapcem Jurijem:

»Ali je fant ponoči doma?«
 »Kaj vem? Saj nisem njegova pestunja.«
 »I, pa vendar kaj veš?«
 »I, kaj? Prav nič se mi ne sanja o njem. Ko se zvalim v seno, odložim vso skrb za posvetno in zaspim in takrat se ne menim, ali leži še kdo, ali pa ne.«
 »Jurij, ti si trapast!«
 »Meni se zdi. Ako bi se brigal še za take reči, bil bi pa še bolj.«
 »Vendar pa poglej včasih za fantom, takole zvečer, preden greš spat, da boš meni povedal. In kadar kaj zapaziš, povej meni, materi ni treba praviti.«
 »Da, da! Je že prav,« je obljubil Jurij.
 Ko je bil sam, je godrnjal:
 »Stara sta neumna. Privežeta naj ga! Mislita, da bom res za paznika ali za pestunjo!«
 Janez je bil nekaj dni zamišljen. Njegova ljubezen je bila naenkrat razkrita, in to mu seveda ni bilo ljubo.
 Ko je pa zopet našel pot v Samoto, je postal boljše volje in je bil gostobesednejši s hlapcem Jurijem, ki seveda ni videl nič, ni slišal nič, ker je bil — to vsi vemo — gluhi.
 Čas je hitro potekal.

11.

Odkar je Maruša vedela, da ima Janez znanje z mlinarjevo hčerko iz Samote, ga ni imela več tako rada. Materinska ljubezen, ki jo je imela zanj, se je ohladila, in Janez ji je postal tuj, tako tuj, da bi ga bila sedaj lahko pogrešila. Zdel se ji je kakor vsiljivec, ki se hoče nečesa polastiti, do česar nima nikake pravice. Zdel se ji je pa še več: zaveznik one mlinarice iz Samote, katero tako črtil. Zato ga je mlinarica omrežila, zato mu je nastavila svojo hčer, da ga ujame in se tako polasti Debeloglavovine, po kateri je stara sama zastonj hrepenela.

In ob takih mislih so ji solze močile lica; neznana teža je stiskala njene prsi.

»In moj mož me ne ljubi... Prej je zapravlil mladostno ljubezen z ono čarovnico. Jaz mu nisem dala tega, česar si je želel. Ljubezen je izhlapela. Sedaj pa ljubi tega Janeza, zanj dela in zanj živi. O, ko bi bil moj sin, naj bi ga ljubil.«

Janez je imel precej prestat od Maruše; ob vsaki priliki ga je pikala, zakaj na njenem jeziku se je pogosto nabral strup. Dostikrat se je potegnil za fanta Debeloglav:

»Stara, ne vem, ali ti gre že ob pamet, kali. Ujedaš se po krivici nad fantom, in če ti povem, da mu delaš krivico, pa tuliš, kakor bi ti edinega otroka zakopavali.«

Toda skupil jo je! Zapičila je vanj oči in mu očitala: »Tak si ti?... Ti! — Ti si moj mož?... Pred Bogom si obljubil ljubezen do smrti, a sedaj ljubiš bolj tega fanta, tega vsiljivca, ki ti ni ne v peto, ne v šesto. Ali si ti zakonski mož?«

»Žena! Žena! Zopet se ti blede.«

Zaradi tega je bil Debeloglav otožen. Obrnil je pa vso skrb na Janeza. Učil ga je, kako se prav gospodari, dobro kmetuje, odkazoval meje, jemal po kupčijah in mu pripovedoval to in ono, kar je treba vedeti kmetiškemu gospodarju. Janez je bil njegov ponos in upanje.

»Ej, pa Maruša ni neumna!« tako si je vedno pripovedovala. »Prinesla sem lepo dotico na Višavo. Delala sem pridno, varčevala sem, kar je njegovega, je tudi moje. In svoje premoženje denem sama, kamor hočem. O, ta Janez, ki ima rajši punico iz Samote kakor mene in sebe, ta se ne bo košatil z mojim premoženjem, in ona si ne bo oblizovala prstov pri polnih skledah na Višavi! Kar je moje, ne bo njegovo!«

Nekoga večera se je Debeloglav že razpravljal, ko je ona še v kuhinji pospravljala. Takrat se je spomnil, da ima fantu še nekaj naročiti za drugo jutro. Pa je velel ženi:

»Maruša, pokliči, pokliči fanta! Pozabil sem mu nekaj naročiti, jaz sem pa že bos.«

»Na, že zopet mu je dolgčas po fantu,« je zamrmrala nejevoljno, pa ga je šla vendar klicat.

V hlevu je ležal Jurij sam.

»Kje pa fant leži?« mu je zavpila na ušesa.

»Kaj vem! Morda je na senu.«

Janez, Janez, Janez!« — Toda nihče se ni oglasil.

»Spi... Jurij, pojdi ga buditi! Oče bi mu rad nekaj naročil.«

»Kaj?... Ako ne sliši, ga ni doma, saj vpiješ, da bi skoraj oglušil... No, in ako res ne sliši in je doma, potem je pa res gluhi, — gluhi kot zemlja.«

Jurij je vstal in zlezel po lestvi na seno. Tam je klical in tipal po senu brez uspeha. Naposled je pokazal pri lini glavo in zavpil:

»Ni ga! Gnezdo je prazno.«

»Kaj?... In kje je fant?«

»Kaj vem? Tiček je mlad. Noge ima spočite, pa ne morejo mirovati. Menda se uči hoje, ker pojde skoro k vojakom.«

»Kod pa hodi?«

»Kaj vem?... Bržkone, kakor drugi za — nosom.«

V Marušinem srcu je vstala slutnja: »Tam je! — Gotovo je zopet pri njej.« — — — »Ti veš, kam hodi. — Povej mi! — Reci, da je v Samoti!«

Jurij se je zarežal: »Hehehe... Ne hodim za njim. Ne vem, kam hodi... Ej, ko bi bil jaz tako mlad in tako zal... hehehe... tudi jaz bi ne spal v dolgočasnem hlevu... hehehe... Fant ni neumen. Taka noč! Mlada kri ne da miru, hehehe...«

»Gobec!« je odvihrala Maruša v hišo. Prsa so se ji burno vzdigovala in oči bliskale:

»Lepega sina imaš, stari! Sram me je, da sem tvoja žena...«

»Kaj ti je zopet?« se je začudil mož.

»Tvojega srčka ni!«

»Kaj? — Kje je?«

»Kaj vem? O, vem, vem! Dobro si je zapomnil kraj, katerega si mu pokazal ti! O, dobro ve, kje je Samota.«

»Žena!... Strupena si ko gad... Vrag govori iz tebe. Zloba! Kako moreš dolžiti fanta, ko ne veš, kje je?... Ali si bila morda že v Samoti in si ga videla tam?...«

»Kje pa bo neki drugod? Ali je morda tajil? Haha... In tako je tudi nocoj in morda sleherni noč! Huj, sramote in greha! In tak naj za nama gospodari na Višavi? Tak, ki se pajdaši z ljudmi, ki jih jaz videti ne morem!... Nikdar!... Nikdar!... Jaz bi se maščevala.«

»Žena, ti blazniš.«

»Čudno bi bilo, ako bi ne, kolikor gorja sem že užila pri tej hiši,« je sklenila roke in pokleknila k postelji. »Janez! Ljubi moj mož!... Ali me ljubiš?«

»Kaj hočeš?... Morda sem kdaj pokazal, da te ne?«

»Tvoja žena sem! Kar je moje, je tudi tvoje. Prosim te, kakor Boga v nebesih, usliši mojo prošnjo!«

»Kaj hočeš?«

»Janeza daj od hiše.«

»Žena, ali si pri pameti?«

»Od hiše ga daj, potem bom mirna in srečna. Tako pa ni mogoče. Neki sum, ki mi pravi, da Janez pripelje ono punico iz Samote, me preganja, me muči podnevi in ponoči. Janez, ljubi moj mož, usliši me!«

»Kako si nespametna! Nič ga ne bom zagovarjal, samo dobro premisli tole: Drugega tako ne veš, kakor da je fant plesal z onim dekličem, pa to ti je samo Jera povedala, in Jerine besede — moj Bog — še nikogar nisem slišal, da govori Jera resnico. Mogoče je, da fant nima prav nič z njo, da je bil le slučaj, ki ga je pripeljal v njeno družbo.«

»Kaj? Slučaj? Tak slučaj lahko pripelje njo tudi na Višavo. Proč ga daj!«

»Maruša, kdo te je vendar premotil, da sedaj sovražiš Janeza, katerega si imela prej tako rada, ko sina?«

»Ne maram ga! Ni vreden postati dedič mojega premoženja.«

»Tvojega?«

»Mar ni? Kar je moje, je tvoje, a tvoje je tudi moje. Proti moji volji se z mojim premoženjem ne sme nič zgoditi.«

»Lej, lej, kako si modra! Nisem vedel.«

»A sedaj veš!«

»Vem!« je vzrastel Debeloglav. »A vedi tudi ti, da na Višavi sem jaz gospodar. Janez je moj sin, bodi to tebi prav ali ne.«

»Ali si ti moj mož?«

»Môlči! O tem si že mnogokrat dvomila. Da ne boš imela vzroka črtiti Janeza, mu prepovem, še kdaj pečati se z ljudmi iz Samote. Ti pa bodi pametna!«

»Hahaha! Pametna? Slepa, gluha, mutasta naj bi bila! To bi bilo najbolje zate in za fanta. Kajne? Tvoja žena sem, zato povem: ako se ne zgodi tako, kakor hočem jaz, bom naredila nekaj, da me boš pomnil ti in fant.« Po teh besedah je odhitela v drugi konec hiše jezna, ker ni dosegla tega, česar je želela.

»Oh, oh!« je vzdihoval Debeloglav. »Ko bi bil prej to vedel! Nikdar! Pustil bi bil na Globokem njo in njen denar. Ni hudobna. Pa vendar je v njej hudič in tega ne morem pregnati. To me jezi. Da je ta treslek zasledil fanta. Zakaj nisem šel sam ven! Moja butica!«

* * *

»Moja!... Moja boš do smrti,« je šepetal v Samoti Janez na uho svoji izvoljenki.

12.

O kresu je prišel na Višavo Beligoj. Gospodarjev god je bil in pa košnja se je bila pričela na Višavi. Takrat je pa bilo ondi največ dela. Zato je prišel Beligoj po navadi o kresu in se ustavil nekaj dni, da je pomagal. Letos je bil prinesel dva jančka gospodarju za god. Kazal se je hvaležnega za dobrote, ki jih je izkazoval Debeloglav njegovemu sinu.

Največja dobrota se je pa še obetala, zato je bilo treba obdržati Debeloglava in ženo pri dobri volji. Beligoj je vedel, da se včasih tudi z malimi rečmi lahko priveže koga. In Debeloglavovina je tako lepo, debelo jabolko, da bi bila škoda, velikanska škoda, ako bi komu drugemu padlo v naročje kakor njemu, to je, njegovemu sinu. Njegov rod mora priti na Višavo. Zato je Beligoj stregel na vso moč in večkrat prihajal na Višavo, dasi je bilo daleč in je imel obilo dela doma.

Debeloglav je sicer s staro ljubeznijo spremljal povsod Janeza, a na obrazu je ležal neki oblak, za katerim so se skrivale črne skrbi in temne slutnje.

»Kaj mu je?« je bil vznemirjen Beligoj.

In kadar je pogledal Marušo in je videl, da nima ne lepega očesa, ne lepe besede za Janeza, ga je težilo še bolj.

»Kaj je?«

Zdelo se mu je, kakor da bi nekdo hotel izmakniti ono Debeloglavovino, katero je držal v rokah njegov sin, in ga oropati do nagega. Uj, kako ga je to stresnilo!

Tudi sin je bil molčeč. Mladeniška brezskrbnost je bila izginila z njegovega obraza in neka otožnost je čepela na njem.

»Kaj je vendar?« — Beligoja je močno skrbelo.

»Janez, kaj se je zgodilo?«

Sin je pa pobesil oči in neki otožen smehljal mu je zaigral okoli usten.

»Nič!«

»Ti! Ne taji! Jaz vidim!«

»Oče, jaz ne vem,« se je umikal očetu, ki je bil še bolj prepričan, da nekaj ni prav.

Zvečer, ko so povečerjali in so zažareli kresovi po gričih in vrhovih, ko so zagrmeli topiči po dolih in zadoneli zvonovi, je šel Janez z Jurijem in dekle ven, da zažgo na starem kresišču pripravljeno grmado, da posvetijo sv. Janezu na čast tudi na Višavi.

Ostal je Beligoj z gospodarjem in gospodinjo sam.

»Kako pa kaj s fantom? Ali sta zadovoljna?«

»Bo že! Dela rad.«

To pa ni bilo vseč Beligoju, ker je bil navajen slišati o svojem sinu obilo hvale od obeh. Sedaj pa tako malo: »Bo že!«

Debeloglav se je delal, kakor da bi se ne razgovarjal rad o tem.

»Ali rad uboga?« povpraša Beligoj.

»Uboga!«

»Uboga in ne uboga. Tako reci, kakor je res,« se vtakne Maruša.

»O, ti fant, ti! Kdo bi si bil mislil, da bi vaju ne ubogal,« je tarnal Beligoj. »Doma je vedno rad delal, nikdar ga ni bilo treba priganjati.«

»O, saj dela rad,« ga je miril Debeloglav.

»Dela že,« je pristavila Maruša, »toda nekaj drugega je. Janez ...«

»Kaj je? — Kaj je vendar?« se je prestrašil Beligoj.

»Z ženskami se peča.«

Škodoželjen smehljal, znamenje zlobne zadovoljnosti, ji je igral okoli ust.

Debeloglav je bil zelo nejevoljen. O, da bi bil mogel potisniti ženi besede v grlo!

»Ni tako hudo, Beligoj. Ne vemo nič slabega. Samo to smo slišali, da je pod Sloko goro z nekim dekličem plesal v gostilni.«

To je bilo Maruši vendar preveč.

»O, ni samo plesal, ne... Poslušaj, Beligoj, vse ti bom povedala po resnici. Nečem, da bi bila samo moja vest težka. Ti si njegov oče, tudi si odgovoren zanj, ne samo jaz, čeprav je sedaj pod mojo streho.«

»Oh, povej, povej mi, povej vse, kar veš!«

Maruša je vstala ter stoje mahala z rokam, krivila život in stresala glavo pa pripovedovala, kar je vedela o Janezu. Vedela ni mnogo, toda njena domišljija je ustvarila mnogo slik, ki naj bi pokazale očetu, da se je sin izpridil, da se je izgubil z ničvredno žensko.

Beligoj je molče, s krvavečim srcem poslušal Marušo.

Debeloglav si je podprl glavo in zdehal. Pripovedovanje ga ni prav nič zanimalo. Začel je jesti ostanke štrukljev.

Beligoj je kmalu opazil, da slike niso tako črne, kakor jih riše Maruša, da Janez ni tolik vlačugar, kakor misli Maruša. Spoznal je, da Marušina volja na Višavi ni najzadnja, pa tudi, da se na Višavi lahko ne zgodi tisto, kar misli Beligoj, da se Janez lahko obriše pod nosom.

»Zakaj ga pa nista prijela v strah?« je opomnil Beligoj.

»To se pa ž njim pomenita! On je metla. Pa še več: on mu je dajal potuho,« je pobrala posodo in jo znesla v kuhinjo, da jo pomije.

Beligoj je zrl Debeloglava in čakal, saj je Maruša namignila, da on več ve.

Debeloglav se je oddahnil, kakor da bi se bil iznebil težkega bremena. Natočil je iz buče tepkovca in pomaknil kozarec Beligoju:

»Pij! Pa bodi dobre volje in ne verjemi vsega!«

»Zakaj mi pa že nisi prej povedal?« je očital Beligoj.

»Saj ni vredno besede! — In jaz ne verjamem, da bi bilo vse res. Vendar!... Moja žena je!... Fant ji mora biti pokoren. Naveličal sem se poslušati vedno eno in isto. Reci fantu in dopovej mu, naj bo pameten! Ona se je kar zavzela, neče ničesar slišati, da bi bilo vse fantovo, tako se ji je zameril. Včasih se ji človek kmalu zameri. Veš, svojeglava je. Nikjer pa ni pribito, da bi se moralo storiti po njeni glavi. Vendar... Fant je itak še mlad... Mudi se mu še ne. Ono v Samoti naj pusti za zmerom. Nu, če je pa ne more — pravijo, da se dandanes mladi ljudje tako zatelebajo, da ne morejo narazen — naj vsaj skriva. Ni treba, da bi vedela vsaka ženska, kje ima fant svoje dekle. Jaz mu je ne bom izbiral. Materi pa mora fant ustreči, spodobi se in pa mir bo imel in...«

»Ti imaš zlato dušo,« je segel v besedo Beligoj. »Imaš prav. Mir mora biti pri hiši. O, fanta pa že primem... Da je tako neroden!«

Debeloglav se je nasmehljajal: »O, neroden pa ni... Fant ima oči. Da bi ti videl! Toda prezgodaj se je zagledal.«

Beligoj je že pred solncem sedel pred hišo in pasel oči po gozdu, po njivah in travnikih, ki so vsi last trhljih starcev brez otrok. Kar je bil zvedel zvečer, vznemirilo ga je istotako, da ni mogel brez skrbi zaspati. Načrti, o katerih je mislil, da so nerazrušni, so se mu zdeli v nevarnosti.

»Ha! To mora biti naše! Moj sin mora biti tu gori gospodar. O, prokleti tepec! Zaradi ene ženske naj bi se pod nosom obrisal za vse to?«

Janez se je očeta ogibal.

»Boš malo odnašal,« je velel zadnji dan Beligoj sinu in mu pokazal culo, ki mu jo je bila navezala Maruša. Janez se ni mogel izgovoriti.

Pomenljivo se pogledata moža pri ločitvi, a Maruši pravi Beligoj:

»Potrpi in pozabi!... Ako teliček uhaja iz ograje, se mora privezati!«

Molče sta spela s sinom v dolino.

»Fant, fant!« izpregovoril je oče, ko sta se ustavila. »Nisem se nadejal, da zvem take reči. Malopridnež! Tako mlad, pa imaš že ljubico.«

Janezu je šinila kri v lice.

»Tudi vi že veste?«

»Žal! Zato me je sram. Veš, da ne slišim več o tem, kadar pridem. Pusti vlačugo in bodi pameten!«

Janeza je obšel neki ponos.

»Oče, ne mogel bi se vzdržati, kadar bi kdo slabo govoril o vas, a tudi o svojem dekletu ne pustim govoriti slabo.«

»Haha! Glej, glej, kako govori! Hitro si dorastel. Fantovska norost! Le čakaj, da ti dopovem. O tem smo govorili zgoraj. Kakor veš, boš nekdanj ti gospodaril na Višavi, ako boš pameten. Višava je pa nekaj vredna. Zato bodi pameten. Zato pusti tisto ljubkovanje, ako ga je kaj. Izprevidel sem, da stric in teta ne marata ničesar slišati o tvojem dekletu, kar je čisto prav.«

»A jaz je ne pustim.«

Stari ga je osuplo pogledal.

»Moraš! Lej, upam, da se ti odpro oči. Razumel sem še več. Višave ne dobiš, ako ne pustiš dekliča. Sedaj veš!«

»Oče, rajši pustim Višavo kakor dekliča!«

Sinove besede so zvene le ravnodušno, a odločno.

Staremu so hotele oči skočiti, in vsa kri mu je šinila v obraz, na katerem se je zbirala jeza.

»Ali si pri pameti?« je bil zaripel in jezen Beligoj. »Budalost nesrečna! Vse ženske, kar jih poznam, niso vredne pipe tobaka: ti bi pa dal celo Višavo za eno ljubico?«

»Iako je, oče!«

»Ha! Tako! Višava mora biti tvoja, sedaj pa delaj, kakor veš in znaš! Tiste — tiste — tiste ljubice pa ne poglej več.«

»Rajši ne pogledam Višave.«

»Ubijem te!« je bil zmešan Beligoj.

»Oče!«

»Sin!« se je brž pomiril. »Pusti ono žensko! Zagrabi srečo, ki se ti ponuja! Malokomu na svetu se sreča vsiljuje tako, kakor se tebi: a ti jo pehaš od sebe. Drugi se pehamo*za srečo, begamo utrujeni za njo, a ti bežiš svojeglavno pred njo, ko se ti ponuja. Sin! Sin! Pomisli, da so tvoji starši reveži, in bratje in sestre upajo, da bodo kdaj pri tebi dobili podporo in zavetje. Sin! Sin!«

Iskrena prošnja je odmevala iz teh pristrčnih govorjenih besed.

»Oče, ne morem, ne morem! Ljubim vas, ljubim brate in sestre, rad bi bil premožen in bogat in srečen na Višavi, pa ne brez Marijanice. Ako bom kdaj srečen na zemlji, bom srečen le ž njo. Ako mi ne dajo Višave, ker ljubim Marijanico, naj jo imajo. Ne maram je, čeprav mi je všeč. — Hej, te njive in travniki in ta loza! To so denarci! Vendar, sreče za me tukaj ni brez Marijanice!«

Stari si ni vedel pomagati. Kot kragulj za begajočimi kurami, je letal za rešilnimi mislimi.

Sin ga je gledal strmeč in vpraševalno.

»Imej jo!« je lovil sapo. »Jaz ti ne branim. Le imej jo, toda drži tudi Višavo! Le imej dekliča, toda skrivaj! Stara dva sta opešala. Vidi se, da ju že zalezuje smrt, ki ju bo prej ali slej pobrala, in potlej nu, v imenu božjem, potlej jo vzemi, ker jo hočeš, čeprav sem mislil, da boš dobil igraje bogato nevesto. Razumeš? Le imej Marijanico, morda je dobra ženska, jaz je ne poznam. Ako jo boš imel rad ti, je tudi tvoj oče ne bo črtil, toda Višava... Višava ti mora biti prva!«

(Dalje prihodnjič.)

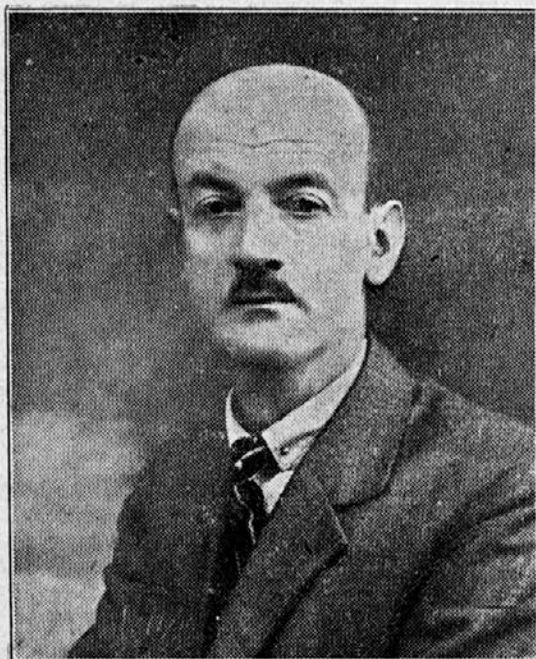
Samo to je dosledno: Preobrnite prilike! Zidajte hiše! Sadite drevesa! Obnovite gospodarstvo! Preobrazite življenje! Da morejo ljudje zopet rasti. Da morejo družine zopet v sebi ostati. Da zopet cvete naravni zmisel zakonskega občestva. Kakor drevesa v pomladi!

Dr. Sonnenschein.

Mladi grobovi

† Profesor Ivan Mazovec

V petek, dne 13. junija je prof. Mazovec prišel po službeni dolžnosti na drž. realko v Ljubljani, da izpraša nekega privatista. Še pred izpitom pa mu je postalo tako slabo, da učenca ni mogel izprašati. Rešilni avto je bolnika prepeljal v bolnišnico, kjer so ugotovili, da je g. profesorja zadel mrtvoud po celi desni strani in da je njegovo stanje zelo resno. Naslednjega jutra ob pol petih je prof. Ivan Mazovec izdihnil svojo dušo.

Pokojni profesor Mazovec se je rodil dne 27. avgusta 1888 na Perovem pri Kamniku kot sin kmečkih staršev. Po dovršeni srednji šoli v Kranju je odšel na vseučilišče na Dunaj, da se pripravi za svoj življenski poklic — profesuro. Leta 1912. je nastopil profesorsko službo. Služboval je na dvorazredni trgovski šoli, I. in II. drž. gimnaziji v Ljubljani, na gimnaziji v Mariboru in na realki v Ljubljani, kjer se je pri izvrševanju poklica zrušil zadet od možganske kapi.

Pokojnik je bil mehak kot vosek, občutljiv za vsak duševni pretresljaj, dobra, blaga duša, ki je imel odprto srce in odprte roke za vsakogar, kdor je potreboval njegove pomoči. Ljubezen in prijateljstvo sta bili osnovna poteza njegovega značaja, sovraštva in maščevalnosti ni poznal.

Te duševne vrline so blagemu pokojniku začrtale pot življenja. Že na univerzi je pokazal, da ga srce žene kot delavca na njivo, katero more uspešno orati le oni, ki ima ljubezen do mladine. Kot akademik je vneto deloval v Slov. kat. prosvetnemu društvu »Straži« na Dunaju, bil marljiv sotrudnik katoliškega dijaškega lista »Zora«, ljubezniv tovariš in prijatelj med Daničarji, zlasti svetovalec in voditelj mlajših akademikov.

Majska deklaracija, izrečena v dunajskem parlamentu, je navdušenemu Krekovemu učencu vlila upanje, da se bodo uresničile želje po kulturnem in političnem sodelovanju Slovencev in Hrvatov, za katere se je navduševal z mnogoštevilnimi prijatelji Hrvati, med katerimi je že pred vojno večkrat bival.

Po vojni je delal v Slov. krščanski socialni zvezi (Prosvetni zvezi) v Ljubljani, koje predsednik je bil, in jo dramil iz spanja, v katero jo je zazibala svetovna vojna. In potoval je po deželi ter s svojim zabavnim načinom predavanja bodril in hrabil na delo za ljudsko prosveto.

Kot oblastni poslanec kamniškega volilnega okraja se je, skoro bi rekli, naivno veselil uspehov, doseženih za njegov volilni okraj. S prirojeno mu ljubeznivostjo je sprejemal svoje rojake in jih spremljal v urade, da jim pomaga izpolniti njih potrebe.

Kako je Ivanovo rahločutno srce gorelo za mladino! Ljubezni do petero otrok, ki jih je zapustil, ni mogel skriti, in kdor je le malo občeval s tem ljubečim očetom, pozna imena: Pavel, Majda, Polonca, Mihec in Marjetka. Kako se je moralo v žalosti trgati njegovo očetovsko srce, ko v zadnjih trenutkih ni mogel videti svoje ljubljene dece, kajti zdravniki so radi težkega bolnikovega stanja prepovedali vsak obisk.

Svojim dijakom je bil pokojni profesor dober vzgojitelj in učitelj, vedno dobrohoten zagovornik, blag, mil in prizanesljiv, tako da so opravičeni njih vzdih: »Zakaj ravno tako dober profesor umrje!« Tudi kot dolgoletni predsednik Akademskega doma je pokazal svojo skrb in ljubezen do dijaštva. Kako rad je povedal, da je akademikom preskrbel kuriva, »da jih ne bo zeblo«. Kako se je zanje zavzemal, s kakšnim veseljem ustrezal njih željam.

In s kakšnim zanosom je govoril »o naših fantih«, kako zasledoval razvoj in razmah njihove organizacije, s kolikim navdušenjem omenjal voditelje, njih delo in uspehe: »Vi vzgajate cvet našega na-

roda za Boga in domovino. Z opravičenim ponosom gledate na svoje fante in njih napredek. Slovenski narod in domovina vam bosta hvaležna za vaše delo!»

Tudi Tebi, dragi Janez, dolguje slovenski narod hvaležnost za ljubezen, ki si jo zanj gojil in z dejanji potrjeval. S Tvojo smrtjo je izgubila domovina zvestega in udanega sina, saj si jo ljubil iz globočin svojega srca. Dolge vrste prijateljev in znancev, ki so Te obiskovale, ko si mirno spal med cvetjem in svečami, ter Te spremile na zadnji poti, da ob odprtem grobu pomolijo za Tvojo blago dušo in Ti žele zadnji »Z Bogom!« so glasno pričale, da si za ljubezen žel ljubezen, za prijateljstvo prijateljstvo, za delo priznanje.

Slovenski fantje se obračamo v molitvi do Vsemogočnega, da Te On nagradi za ljubezen, ki si jo za nas gojil, in za delo, ki si ga vršil v našo korist.

Mir Tvoji duši!

Bratu v spomin

Smrt je zopet segla z mrzlo roko v naše vrste. Večni je poklical k Sebi brata Alojzija Muleja, vzornega mladeniča in vnetega društvenika, doma iz Babnega pri Celju. Rodil se je 19. maja 1909, umrl je pa 8. decembra 1929.

Vzlic slabi mestni okolici je pokojnik ostal vedno dober in pošten, na mestu v društvu pa tudi v družbi. V cvetu mladosti ga je presadil božji vrtnar v boljše bivališče.

Tvoj patron, Lojze, ni dopustil, da bi te omadeževala skvarjenost življenja. Kakor skrbni brat in oče Te je čuval in Te končno pozval k sebi. Počivaj v Bogu!

Če je krščanstvo odrešenje, zakaj ga ne morejo ovirani, poslušajoči, iščoči ljudje doživeti kot odrešenje? Naša dolžnost je, krščansko kulturo tako pomladansko, tako pristno, tako socialno izoblikovati, da morejo živi ljudje v njej rasti in iz nje vriskati.

Dr. Sonnenschein.

Najlepša slovenska knjiga

Pred seboj imamo knjigo: Stôri to! Navodilo za lepo vedenje. 110 strani.

Gotovo nobena slovenska knjiga svetne vsebine se s tem delom ne bo mogla kosati, kar se tiče opreme.

Vsebina je namenjena predvsem doraščajoči moški mladini, a bo tudi drugim prav dobro služila. Knjiga je skrbno sestavljena; pregledali so jo ponovno odlični naši možje, preden je šla v tisk.

Oprema je pa brez vsakega pretiravanja visoko umetniška. Krasni tisk in sijajna vezava sta izšla iz rok bogonadarjenega umetnika. Že takoj naslovna stran platnic s krasno risbo v zlatu napravi velik vtis; temu popolnoma odgovarja monumentalna razporedba odstavkov v notranjosti. Kaj podobnega bo morda najti v starih umetniških izdajah. Tujec, ki niti besedice ne bi razumel, bo na knjigi vendar imel močan umetniški užitek.

Ne boš dobil lepšega knjižnega daru, da z njim razveseliš fanta za god, za birmo ali katerokoli slovesno priliko.

Dana nam je možnost, da to knjigo nudimo Kresovim čitateljem po zelo ugodnih pogojih. Knjigotržna cena je 45 Din, Kresovi naročniki pa (to je tisti, ki so naročnino poravnali) dobe knjigo po 25 Din; za pošto in odpravo se računa za en izvod 5 Din; če se naroči več izvodov, pride poština ceneje. Ta ugodnost pa velja le za naročila, ki bodo oddana na pošto do 1. avgusta 1930 in če se pošlje denar naprej. Poznejša naročila se odpravijo po knjigotržni ceni.

Če pa naročiš po povzetju, zadošča dopisnica na upravo tiskana z tiskano z rdečimi ali s črnimi črkami, na belem ali na modrikastem papirju.

Vezavo in tisk lahko dobite po svoji želji, dokler bo izbira. Knjiga se dobi v belih, modrih, rdečih ali zelenih platnicah, dalje tiskana z rdčimi ali s črnimi črkami, na belem ali na modrikastem papirju.

Na ogled se knjiga ne pošilja.

.....

Tudi v senci brli luč, ker povsod je človeška narava od Boga ustvarjena, od Kristusa odrešena, od Duha napolnjena. Ne samo, da je dovoljeno reči, da človek, ki ni našel zadnje luči, ki ni hodil ravne poti, ni verski človek, celo dolžnost pravičnosti in ljubezni je, s to stvarnostjo o ljudeh govoriti. Samo taka sodba, taka beseda prodre do bistva in odpre tudi sovražen svet krščanstvu.

Dr. Sonnenschein.

DRUGI DEL

KAKO MLADEC GOVORI

STVARNIK NAM JE
DAL DAR GOVORA.
DA SI POVEMO, KAR
MISLIMO

272.

Katera so glav-
na pravila go-
vorjenja?

POGLAVITNA
pravila govorjenja so:
1. da hočem vselej govo-
riti resnico; 2. da z go-
vorjenjem ne mislimo
nikogar žaliti; 3. da go-
vorimo o sebi le tedaj,
če smo vprašani; 4. da
znamo druge poslušati
ko govorijo.

Med ljudmi prav in
pametno govoriti ni
lahko. Kakor se
brez vaje nčesar
ne naučimo, se mo-
ramo tudi v govor-
jenje vaditi. Naj-
večja napaka mno-
gih ljudi v govor-
jenju je, da se
znajo o pravem ča-
su molčati. Le pre-
množe je tihih, ki
mislijo, da se pred
ljudmi najbolj po-
stavijo, če mnogo

govore. Kar pa ni res, temveč ljudje najraje vidijo onega, ki
jih zna predvsem poslušati. Tega se pa naučimo z vztrajno
vajo. Zato se vadi tako, da kadar z ljudmi govoris in misliš,
da bi moral ti kaj povedati — če ni nujno — raje molči in
poslušaj onega, ki govori. Že stari Grki so imeli visoke stole,
na katerih so se morali dijaki najprej v molčanju vaditi. Po-
tem, ko so z daljšim molčanjem dokazali, da so znajo znate-
vati v govorjenju, so se šele smeli udeleževati pouka.

75

Pomanjšana stran 75. iz knjige „Stori to!“

TOŽARENJE IN ČRNJENJE

283.

Kaj pomnimo
o tožarenju
drugih iz se-
bičnih name-
nov?

TOŽARENJE
drugih iz sebičnih name-
nov je vselej nečastno.

Kdor rad druge to-
ži, sebe blati.

284.

Katero tožar-
jenje in črne-
nje bližnjika je
posebno podlo?

POSEBNO podlo je tožarenje in
črnenje bližnjika za plotom, to je, če ga
skrivoma tožimo in črnimo.

285.

Kateri rek po-
mnimo za člo-
veka, ki druge
toži in črni iz
sebičnih name-
nov?

ZA ČLOVEKA
ki druge toži in črni iz
sebičnih namenov pomni-
mo: da kdor drugim jamo
koplje, sam vanjo pade.

Zlasti grdo govor-
jenje je obrekova-
nje. O obrekova-
nju pomnimo: da
je smak bodočnega
človeka, da človek,
ki obrekuje ni vre-
dan, da živi med
nam in da si člo-

vek, ki obrekuje, nakopije težko breme preključevanja

79

Pomanjšana stran 79. iz knjige „Stori to!“

Po Evropi

Ko smo se razgovarjali o glavnih gospodarskih vprašanjih Evrope, sem v zadnjem odstavku namignil, da bo treba pogledati malo tudi na politiko kot tako, da nam bo sedANJI položaj razumljiv. Vsakega izmed nas zanima, kako se ustvarjajo te in one nove zveze in zdi se nam, da se v velikem svetu vse tako hitro spreminja, da smo že nestrpni, če nam naslednji dan ne prinese kakšne velike novice. In zanima nas zelo to, kako se v tem krogotoku doživljajev mednarodnega političnega trga počuti naša Jugoslavija. Zato pa, da bomo lahko vsi v glavnem imeli pred očmi tisto črto, ki je potrebna, da razumemo dogodke iz dneva v dan, se pomenimo v tem odstavku o razvoju mednarodne politike od svetovne vojne do danes, seveda s posebnim ozirom na našo državo.

Če si pri tem zastavimo vprašanje, kaj naj bo izhod tega razmotrivanja, se boste morda začudeno vprašali, če trdim: naše vsakdanje življenje. Politika je posnetek našega vsakdanjega življenja v velikem. Včasih, ko čujemo različne diplomatske izjave in govore, ko beremo, kako se v neki tajnosti in vzvišenosti sklepajo zveze, kako se govori o programih, ljubezni, spoštovanju, miru in socialni pravičnosti, se nam zdi vse to kar nekaj neverjetnega in zelo težavnega in ko hočemo razšteniti te politične zagonetke, se čutimo kakor zvezdoslovec, ki morda na stoletja najde eno zvezdo. Pa vendar je stvar v bistvu čisto enostavna. »Dam, če mi daš.« To je vse. Kakor vidimo v občeivanju s svojimi sosedi, da se to razmerje, če se ohladi in če ne donša ničesar, hitro obrne kot jadrnica, iskajoča vetra za nadomestilo zgube drugod, tako je tudi med gospodi, pa naj se imenujejo zunanji ministri, poslaniki, konzuli ali že kakorkoli. Moramo kar priznati, da se vse vprašuje, kakšen interes bo za stvar svoje države imela zveza s to, zveza z ono državo in kamor se nagne tehnica, tam je več suhega zlata, tam je več varnosti za državo, tam je več polja, tam bodo višje obresti. »Dam, če mi daš!« In tako gre razvoj pod tem programom iz dneva v dan ter se spreminja, kakor se spreminjajo dobri in slabi odnošaji med nami, običajnimi ljudmi. To naj nam bo izhod. Pri tem pa seveda ne smemo trditi, da je vse tako prav in da ne želimo, da bi bila tudi mednarodni politiki potrebna gotova načela, ki bi bila podlaga medsebojnemu življenju. Ali ko razlagamo politiko med državami kot je, vzemimo jo ravno zato tako, kot je.

Na podlagi tega razmišljanja zastavimo drugo vprašanje, ki je prav tako nujno, namreč: kako pa to, da imajo nekateri narodi tako velik političen vpliv in zakaj ne morejo vsi, vsaj pa številno enaki

imeti enakega prostora na gorkem solncu, v kolikor lahko uveljavljajo dotični »dam, če mi daš«? To pa je ravno ista umetnost, kot je umetnost, občevati z ljudmi. Francoz pravi, da se pravi vse razumeti, vse odpustiti. Že ta prislovica nam kaže, da se je ta narod tekom svojega razvoja zelo trudil spoznavati ljudi in se jim prilagoditi. A še večji mojster v tem oziru je gotovo Anglež. To se mi zdi potrebno poudariti ravno sedaj, ko toliko beremo o Egiptu, o Indiji in o tem, kako se bo to vesoljno kraljestvo v kratkem razrušilo; vse to namreč govori taki, ki Angleža in angleške politike ne poznajo. Da bomo spoznali Angleža, naj navedem samo en slučaj. Ko so v začetku tega stoletja krvavo potolkli Bure v Afriki, so jim nato dali vse, kar so hoteli, in nastala je prislovica: »Pod Angleži je prav za prav dobro biti.« Če kdo pozna življenje, ga pozna Anglež in ker on ravno obravnava življenje tako, kot je, zato je v politiki tako gibljiv in velik.

To sta dva vidika, ko bomo sedaj napravili sprehod po Evropi in njeni politiki od tedaj, ko se je v Versaillesu sklenil svetovni mir. Tista leta je bil položaj jako enostaven: eden je zmagal, drugi je bil pa na tepen. Tepeni so bili Nemci, Avstrijci, Bolgari in Turki, vsi drugi pa so bili, v kolikor so se udeležili vojne, zmagovalci, če izvzamemo Rusijo, kjer so nastopile seveda posebne razmere. Kakor med fanti, ki se stepejo, je bilo tudi tu dolgo nemogoče se sprijazniti; ali medtem pa že gleda eden ali drugi, kako bo prišel s to stran vode na drugi breg čez reko sovražnosti. Prav tako je bilo po svetovni vojni. Kmalu po sklenitvi miru smo videli, kako so države gledale, kako si bodo pridobile čimveč vpliva. Francija si je postavila za cilj, da postane najmočnejša država na celini in se ji je to posrečilo. Prav v ozke zveze z njo so stopile Belgija, Jugoslavija, Rumunija, Češkoslovaška, Poljska. V Evropi je bila z eno besedo Francija tista, ki je igrala prvo vijo.

Anglija je imela največ interesa na tem, da uredi oziroma vzdrži tekmo z deželo dolarja — Ameriko. Kajti ni bila šala, ko je Amerika dvignila glavo pokonci kot fant v svoji polnoletnosti in zahtevala gospodarstvo morja zase, oziroma hotela biti na morju in tudi sicer vsaj tako močna kot Anglija, ki je do sedaj gospodovala nad morjem. Zato je razumljivo, če se Anglija ni toliko udeleževala v Evropi.

Rusija gre svoja pota od tedaj, ko je izbruhnila boljševiška revolucija in do danes se zvija v svojih notranjih bojih in strahovitih krčih. Zato je tudi razumljivo, da na evropsko politiko ni imela toliko vpliva, razen v kolikor je videla svojo nalogo v širjenju komunizma.

Nemčija je bila na tleh, premagana, finančno brez moči, v težkih notranjih bojih, bojujoč se za monarhijo ali republiko, za ljudsko ali gospodarsko državo.

Tak je bil položaj v Evropi, ko sta se naenkrat izvršila dva velika preokreta. K Nemčiji so prišli snubci z angleške in francoske strani. Saj smo že rekli, da je angleška politika ta, da nasprotnika potolče, potem ga pa snubi. Ravno v slučaju Nemčije pa jo je Francija prehitela in dva srdita nasprotnika sta se začela približevati. Sporazum za sporazum! To je bil prvi veliki preobrat, ki bo mogoče usodepoln za dolga desetletja evropskega življenja. Drugi preobrat pa je bil zblíževanje med Rusijo in Nemčijo. Prva pogodba namreč, ki jo je sklenila Rusija, je bila z Nemčijo in to vojaškega in gospodarskega značaja. Dva velika zaveznika, kot so Rusi in Nemci — to je pa že mnogokaj pomenilo! Mi vidimo, kako se je postopoma uveljavljala Nemčija, in sicer ravno na podlagi te zveze oziroma sporazuma na eni strani s Francijo, na drugi strani z Rusijo. Nemčija je igrala vedno večjo vlogo, poleg tega pa je zasledovala nekaj lastne politike in to je: pridobiti si čimveč prijateljstva in dokazati, da je ona najbolj pravična država na svetu. Kjer je pred vojno izsiljevala pogodbo z mečem, tam jo je po vojni s prijateljsko besedo. Ali ni to velika sprememba? Dalje! Nemčija je svoje narodne manjšine, ki jih ima okrog 30 milijonov po raznih državah, uklenila v to, da so postali enostavni organi zunanjega nemškega ministrstva in razširjevalci nemške mirljubnosti in gospodarstva v tujih državah. To so bili torej glavni pojavi evropske politike v povojnih letih.

Vzporedno pa je vsaka država stikala za svojimi zvezami. Proti Madžarski, ki je zahtevala obnove starih meja in hotela ugrabiti Vojvodino in Prekmurje, ogromne dele Rumunije in celo Slovaško, se je organizirala čvrsta zveza med temi državami, Mala antanta. Italija se je spomnila, da je dobila v svetovni vojni premalo in da je potisnjena v stran od Francije. Pa zahteva povsod enakopravnost s Francijo in istočasno hoče biti brez tekmeca tostran Jadrana, to je naše države. Po čudoviti vztrajnosti in doslednosti je stopila v boljše odnošaje z Nemčijo in povsod izpodriva Francijo.

Na podlagi tega pregleda kaj lahko narišemo sliko držav v Evropi. Francija igra še vedno prvo violino. Močno je pridobila na zvezah Italija, močno pa se je dvignila zlasti Nemčija. V Evropi si stojijo nasproti države zaveznice Francije in države zaveznice Italije. Nemčija, ki je sicer mnogo bolj navezana na Francijo kot na katerokoli drugo državo, si je ohranila prosto roko, da izbere ugoden trenutek, ko si bo lahko ujela od kake še tako majhne države prijateljstvo. Rusija hodi še vedno stara pota notranjega razvoja in njena usoda je v božjih rokah.

In mi? Francija in Mala antanta sta naša najmočnejša opora, poleg tega pa uživamo simpatije tistih držav, ki hočejo mir, in to je v prvi vrsti Anglija. Kaj mislite, da bo velemogočna Anglija v času,

ko se rešuje vprašanje Indije in Egipta in ko mora vse sile zastaviti za to, da se ohrani na površju spričo mogočne ameriške konkurence, dopustila, da bi se kedaj zanetil požar v gorečem kotlu, kot se imenuje Balkan, in katerega glavna država smo ravno mi? In kdo si upa trditi, da ni ravno Nemčija najbolj interesirana na tem, da v mirnem razvoju zasidra svojo tehniko, gospodarstvo in trgovino ravno na Balkanu? Trdim, da je miren razvoj zavarovan.

Ameriški zamorci

V Združenih državah Severne Amerike je blizu polotoka Floride država Alabama, z eno največjih zamorskih univerz; imenuje se Taskedži. Tu poučujeta dva profesorja, kojih zgodba dokazuje, kaj zmore zamorski talent in domoljubje.

Ko so bile v Ameriki državljanske vojne, je neznano kam izginil zamorček, čigar mati je bila sužnja; mater so tudi prodali in potem ni nihče več o njem slišal. Dečka pa so le izsledili in ga dali gospodarju, pri katerem je bila prej mati za sužnjo. Ko je bila vojna končana, so suženjstvo odpravili in deček je potem služil še dalje pri svojem gospodarju do 19. leta; plačo, ki jo je prislužil, pa je obrnil v to, da se je izobraževal in danes je eden največjih učenjakov Amerike in član znanstvenih družb. Iзнаšel je celo vrsto važnih gospodarskih stvari in bi lahko zabogatel, če bi hotel, pa rajši poučuje na domači univerzi svoje rojake zamorce.

Drugi profesor na tej univerzi je dobrodušen velikan, ki je pred 30 leti zapustil domačo vasico in jo peš mahnil v Taskedžo na univerzo, ki je bila nekaj stotin kilometrov daleč. Spotoma si je zaslužil kruh s tem, da je cepil drva in opravljal druga preprosta dela. Ko pa dospe na cilj, mu povedo, da ne more univerza nikogar več sprejeti, ker je prenapolnjena. Toda: korajža velja! In vitkemu velikanu je ni manjkalo. Brž si poišče dela na kmetiji ali farmi, ki jo je imela univerza, nekaj malega si zasluži tudi kot brivec in se s tem prehrani ter še plača učnino. Danes pa je eden najboljših strokovnjakov za kmetijstvo v Združenih državah in bi lahko postal vodja marsikaterih kmetijske visoke šole, a tudi on rajši ostane med svojimi rojaki in jih poučuje kot profesor.

Zamorci v Ameriki imajo dosti takih mož, kakor sta ta dva in to jim daje upanje, da bodo še bolj napredovali, kakor so že doslej. Tako n. pr. so leta 1866. vsi ameriški zamorci imeli 1100 milijonov dinarjev premoženja; danes ga imajo stokrat toliko! Leta 1866. so imeli 20.000 kmetij, leta 1926. že en milijon! Leta 1866. so imeli 15 univerz, leta 1926. že 500! Več ko vse to pa je vredna njihova domoljubnost!

Če se slon pošali

Neki indijski vladar je vzel v službo mladega angleškega uradnika, da bi mu pomagal pri vladanju države. Uradnik začne priganjati sebi podložne uradnike, naj prošnje točno rešujejo, naj spise varno spravljajo, naj takoj pravično sodijo, naj denarja ne poneverjajo. Uradniki so se mu vljudno smehljali in kimali, storili pa nič. Bilo je preveč vroče! Bodo že jutri to opravili. V vladni palači je zazijala velika razpoka in Anglež jih opozori, da to ni samo grdo, ampak tudi nevarno. A spet so se nasmehnili in našli sto izgovorov, da danes še ne morejo popraviti. Ko je pa tako vroče! Bodo že jutri.

Nekega dne se Anglež zopet ubija z zaspanimi uradniki in njihovimi spisi, ko soba nenadoma odjekne od strahovitega, pošastnega glasu. Kakor da groze še ni dosti, pa se mu pridruži tak strašen vrtinčast vihar, pravi ciklon, da vrtinči vse spise z miz in polic v zrak. Ko hrup utihne in se vihar poleže, so dobili dva uradnika v nezavesti, drugi pa so od strahu bolj ali manj noreli.

Niso pa tega pošastnega prizora povzročili indijski duhovi, katerih se Indijci tako bojijo, ampak eden izmed kraljevskih slonov je postopal okoli vladne palače in opazil v zidu razpoko, pa poskusil, kako bi se dala pametno porabiti. Vtaknil je svoj rilec v luknjo ter pihnil in zatrobil po svoji slonovski navadi. No, za prazno šalo pa tak strah in poplah! Razpoko so potem le zazidali!

Korajža velja

Napoleon je znal napraviti svoje vojake nepremagljive s tem, da je vsakemu možu odprl pot do najvišjih vojaških časti. Vsakemu vojaku je dal vedeti: »Generalsko palico imaš v svojem tornistru!« Danes pa se mladi fantje v armadah kmetov, obrtnikov ali delavcev in izobražencev tudi lahko prepričajo, da vsak lahko dospe do slave, samo če ima dosti poguma in krepke volje.

Čigava imena danes svet tolikokrat izgovarja? Imena Schneider (Šnajder), ker je razpisal nagrado za najurnejšega pilota (letalca), in Royce (Rojs), ker je sestavil motor, ki je gnil najurnejše letalo in ga pripeljal do zmage nad vsemi tekmeči. Ali je pa tema možema bila življenjska pot postлана z rožicami? Nak! Obe ma so se stavile na pot velike ovire, pa oba sta bila korajžna moža in ta korajža jima je več pomagala, kakor vse bogastvo. Šnajder je bil bogat pa je obubožal, Rojs je bil pa ubog in je zabogatel; vendar pa pri nobenem denar ni dosti pomenil. Slavo sta si pridobila s svojimi mislimi, svojim pogumom in s svojo odločnostjo; te lastnosti so ju preko vseh težav vodile

do zmage. Rojs, ki je iznašel stroj Rojs-Rojs, je bil sin ubožnih staršev. Njihov sinko si je sprva služil kruh s tem, da je po cestah prodajal časopise. Imel pa je velik pogum in brihtno glavico ter je vsako priliko porabil, da se še več in več nauči. Postal je inženir in je sklenil sestaviti motor, ki bo bolj zanesljiv in močan, ko vsi drugi. Posrečilo se mu je in danes slovi njegov motor po vsem svetu. Pa vendar bi dal vse svoje motorje in avte, ako bi si s tem mogel kupiti zdravje. Hrom je namreč in ne more v svojo delavnico hoditi. Vse svoje posle mora opravljati doma sedé. Vendar pa z železno voljo triumfira tudi nad telesno slabostjo, kakor je s svojim motorjem nad vsemi drugimi.

Denar torej ni glavno, ako hoče kdo priti visoko. Denar v primeri s korajžo kar izgine. Fantu pa, ki je korajžen in delaven in ima glavo na pravem koncu, so vrata do zmage na stežaj odprta.

Krasni, pa grozni lesovi

Kanada v Sev. Ameriki obžaluje smrt mladega Mihaela Kurtoá (Courtois). Prigode ne more dodobra razumeti, kdor ni videl lepote kanadskih jezer in gora, kdor ni občutil njihove globoke tišine in samote.

Pred nekaj meseci sta brata Mihael in Renat Kurtoá s svojim očetom odrinila iz Robervejla v kanadske gore, nastavljat kožuharicam zanke. Mihaelu je bilo 13, Renatu 19 let. Čudovito lepe ure so preživel v ogromnih gozdovih, 400 km severno od Kvibeka, ko so taborili in se greli ob ognju poleg jezer ali pa v gorskih tokavah in spali na kupih svežih vej. Brata sta poslušala očetove lovske zgodbe, se smejala in šalila; divja in lepa narava se jim je dozdevala kakor raj.

Nekega dne pa je oče zapazil, da sinov ni nikjer. Čakal je še nekaj časa; ker ju pa le odhikoder ni bilo, je mislil, da sta se na lastno pest vrnila domov, zato se je še sam obrnil in odšel v Robervejla. Fantov pa tudi tam ni bilo! Tako se je oče prepričal, da sta se fanta v prostranih divjinah izgubila. Lepi lesovi, podobni mehki tigri, ki se igra s svojimi mladiči, so naenkrat pokazali svojo krutost in grozotnost. Brž je oče razposlal na vse strani ljudi, ki naj mu sinova poiščejo, pa pretekla sta dva meseca, preden so odkrili prve sledove za njima, nato pa fanta sama: Mihaela je bila le še kost in koža. Kakor strašilo v razcapanih cunjah je stražil ob truplu svojega brata.

V svoji lahkomiselnosti mladostni podjetnosti sta bila skrivaj odšla iz tabora na kratek lov, nato pa se izgubila, da nista na noben način mogla najti pöta v tabor. Klicala sta očeta, odgovarjala pa jima je le gluha in nema tišina lesov. Nobene opreme za tabor nista imela,

tudi strelivo jima je hitro pošlo in začela sta stradati in prezebat. Končno je Renat omagal, legel in umrl. Mihael pa je dva meseca vztrajal ob truplu svojega brata. Ne bi ga zapustil in naj bi mu tudi grozila še tolika nevarnost. Niso ga oplašile mračne grozote lesa ne pošastni glasovi v tihih nočeh ne strašno veličastvo smrti; zvestoba mladega bratca je bila neomajna. Nabiral je jagode in brskal za koreninami, da si je ohranil bedno življenje. Če pa pomoč ne bi dospela še nekaj časa, bi pa tudi on omagal in umrl poleg brata.

Žilava vztrajnost

Leta 1909 je bil Artur Rump poštni sluga v St. Luisu v Ameriki. Nekega dne pade nanj težka poštna vreča ter mu zdrobi v tilniku hrbtenično vretence. Zdravnik ga je dejal v mavec. Čez devet mesecev so mu mavec odstranili, pa ohromel je po vsem telesu, le leva roka in obraz sta mu še živela. Od tedaj dalje leži ubogi Artur že dvajset let na postelji; kar je pa najbolj čudno: ves ta čas si sam služi svoj kruh!

Seveda bi bilo pravično, da bi mu pošta plačevala pokojnino, saj si je bolezen nakopal v službi! Pa rekli so, da ni nobene postave, po kateri bi mogel dobiti pokojnino, dali so mu samo nekaj odškodnine in rekli: Zdaj si odpravljen. Najbolje bi torej zanj bilo, ako bi umrl, preden porabi vso odpravnino.

Pa Artur je življenje ljubil. Vedel je, da ne bo mogel igrati sporta, hoditi po lepih krajih. Vendar pa je lahko še bral knjige in časnike, užival glasbo in se radoval cvetic in tolažil priletnega očeta in mater, ki sta na stara leta pričakovala od njega pomoči. Sklenil je torej, da se loti primernega posla. Najprej je izumil telefon, ki ga lahko uporablja človek z eno roko in na hrbtu leže. Nato pa je postal agent neke zavarovalnice. Vse posle je opravljal po telefonu. Ljudje so se tudi radi dajali pri ubogem hromcu zavarovati, da je kaj zašlutil in šlo je.

Danes ima lastno hišo z lepim vrtičkom in široko verando ter garažo z avtom, ki ga vozi na izlet in v opero. Vedno pa še dela. Tudi mu je vlada priznala majhno pokojnino in Artur živi kar zadovoljno, dasi mu je ohromela še leva roka in je moral iznajti zato nov telefon.

Katoličani smo. Je to vera in kultura. Je to preteklost in prihodnost. Računaj torej s sedanjostjo. Dr. Sonnenschein.

»Ali sem mar varuh svojega brata? Ki ga ne poznam? S katerim ne občujem?« — »Da, si varuh. Občuj z njim!«

Dr. Sonnenschein.

Roboti

»Robot« je ime, ki so ga dali spretni mehaniki umetno sestavljenemu človeku, stroju, ki govori, poje, hodi, dela, seveda le, dokler je navit; robot je torej avtomat. Takemu robotu podobni postajamo ljudje, ali pa celo robotu sužnji! Je to prav?

Nič ne očitajmo avtomobilu; prav dober prijatelj nam je. Pripelje nas v lepe in prijetne kraje. Vendar pa ne more nadomestiti dobre pešhoje, ki nas privede po še tako slabih stezah v gorsko vasico in na planinske vrhove. Bodimo avtu prijatelji, a zraven ne zanemarjajmo pešhoje; postanimo dobri pešci!

Gramofon je čedna iznajdba; koliko lepih pesmi zna in celo godbe nam igra! Pa vendar se sami lahko še več naučimo. Gramofon igra le nekaj plošč; ako pa se naučiš igrati gosli ali klavir, boš lahko iz vsake tiskane skladbe ali pa celo na pamet sebi in drugim pričaral užitkov, ki ti jih gramofon ne nudi. Nikar torej radi mrtvega gramofona ne opuščajmo pridnih vaj v petju in glasbi.

Pisalni stroj je koristen in piše vedno lepe črke, pa vendar dobrega rokopisa ne nadomesti! Le pomisli: Ako ti piše prijatelj, ali nimaš stokrat rajši njegovih pisanih črk pred seboj, kakor pa mrtve črke pisalnega stroja? V prijateljevem rokopisu je odsev njegove duše, kos njega samega. Kako visoko cenimo rokopise slavnih mož! Vse več so vredni ko njihove knjige, ki so tiskane. Potrudimo se, da bo naš rokopis lep!

Stroji roboti nam pomagajo in to je prav. Naši hlapci naj bodo in pomočniki! Nikoli pa svojih zmožnosti ne nehajmo gojiti, češ: Čemu pa avto, gramofon, pisalni stroj! Ako bomo tako govorili, bomo postali njihovi sužnji, hlapci mrtvih stvari. To bi pa ne bilo več prav!

Urednikova beseda

Vsem dopisnikom in sotrudnikom. Prosim, da odslej naprej pošiljate vse dopise na Uredništvo »Kresa«, Ljubljana, Ljudski dom. — Fantje, ki želite priobčiti sliko pokojnega tovariša, morate plačati kliše. Isti stane v obliki, kakor je v tej številki † Alojzija Mulej, 65 Din. Če bi pa hoteli izdati razglednice s pokojnikovo sliko, bi stal kliše 135 Din. Najbolje, da obenem s sliko pošljete tudi denar za kliše.

Ne hodi k službi božji zavoljo duhovnika in ne zavoljo pridige. Ampak zavoljo Boga! Gori rdeča lučka v zibajoči se svetiljki. Tako gori Tvoja duša k Bogu. Dr. Sonnenschein.

Avtoportreti likovnih umetnikov (10 kom.). — Umetniški salon (Miha Maleš), Ljubljana, Kongresni trg 3. — Je to zbirka avtoportretov Pirnata, Piona, Cudermana, Maleša, Kosa, Peruška, Jakopiča. Šubica, Sirka, Čarga. Prav ima založništvo, da kupca na vsaki razglednici opozori: »Pišimo v tujino domače razglednice! Pokažimo svetu svoj kulturni nivô!« Na vsaki razglednici je tudi kratek potek študija dotičnega umetnika (v francoskem jeziku). Zbirko priporočamo.

Jules Verne — 25 let mrtev. Najduhovitejši od vseh romanopiscev, ki so kdaj pisali o tehniki, je bil Jules Verne, ki je umrl dne 24. marca 1905. Jules Verne je bil Francoz, rojen 8. februarja 1828 v Nantes-u. Vsak, kdor čita njegove knjige, se mora čuditi, s kakšno gotovostjo je napovedoval tehnični razvoj na vseh mogočih poljih. Je popisal vodljiv zrakoplov, podmornico, dalekosežne topove, vojno s plini že pol stoletja prej, preden je tehnika vse te njegove zamisleke uresničila. Posnemovalcev ima legijon, pa nobeden ne zna tako živo popisati strojev in dogodkov, ki šele pridejo. Tudi v slovenskem jeziku imamo nekaj prevodov.

Usodna vrv. Nemški učenjak je bil zopet enkrat po dolgem času v Londonu. Sedi v omnibusu. Ker je učenjak, sedi seveda rešen, zatopljen, premišljuje in nikogar ne pogleda. — V londonskih omnibusih mora pa vsak potnik sam dati znamenje, da hoče izstopiti. Kar za vrv potegne, pa se omnibus ustavi. Kar naenkrat zapazi Nemec, da mora izstopiti, potegne za vrv in vstane. Vstane pa

tudi njegov sosed in ga gleda, kakor da bi ga hotel z očmi predreti. Je Kitajec, ki ga je učenjak potegnil za kito. Kitajca pa najbolj razžališ, če ga potegneš za kito. Učenjak je nekaj mrmral in se opravičeval, pa Kitajec se ni dal pomiriti in ogorčenje je bilo vedno večje. Sprevodnik spravi lepo oba iz omnibusa, naj se na cesti prepirata. Na cesti sta si največ dopovedovala z rokami. — Pride stražnik, pa ne more pomagati. Kitajec besni. Nemec da Kitajcu vizitko, da ga ta lahko ob vsakem času poišče. Kitajec gleda ime, Nemec pa pravi: »Ali nisva bila pred 25 leti skupaj v Britskem muzeju, da bi razrešila stare napise?« Res. Tudi Kitajec je bil mimogrede v Londonu. Vesela in zadovoljna sta jo ubrala v čajnico in si pripovedovala o starih časih.

General ukraden. Da obleko kradejo, vemo, da bi pa kdo kar celega človeka ukral, pa še nismo slišali. Vsa Francija je strašno razburjena, ker je tam pri belem dnevu izginil general Kutjepov, Rus in nasprotnik boljševikov. — Sedaj je dokazano, da so ga odpeljali boljševiki z avtom do morja, kjer je čakala ladja, in z ladjo —?

Kmetje v Rusiji so v zadnjih mesecih ogromno živine ali poklali ali pa prodali za nizko ceno, preden so pristopili k »skupnemu gospodarstvu«. Boljševiki so to početje s strogimi predpisi kmalu ustavili. Kdor še zakolje svojo živino, bo zaprt do treh let. Kar mu živine še ostane, bo zaplenjena in kmet ne bo sprejet v »skupno gospodarstvo«, ali drugače povedano: kmet se mora izseliti ali pa od gladu umreti.

Milijonarjeva skrivnost. Pred 65 leti je prišel v Ameriko petnajstleten deček Avgust. Denarja je imel 100 funtov (100×275 dinarjev). S to vsoto je živel eno leto in se učil po knjižnicah angleščine. Tedaj pa mu je denar pošel in poiskal si je dela v premogovniku. Veselil pa ga je inženirski poklic, zato je prosti čas porabil za učenje. »Če le tako daleč pridem,« si je rekel, »da bom na leto zaslužil 2000 funtov, pa bom najsrečnejši človek na zemlji.« Nekoč si je s prihranki kupil nekaj zemljišča, prav tam pa so odkrili premog in Avgust je zabo-gatel. Ni pa še bil srečen. »Če bi bil še bolj bogat, potem bi pa bil gotovo srečen,« si je zopet mislil. Začel je kupčevati z zemljišči in nagrmdil toliko bogastva, da si je lahko privoščil vse mogoče razkošje, o kakršnem se mu nekdanj še sanjalo ni. Vendar pa se je nehote izpraševal: »Kako je vendar to, da niti zdaj še nisem srečen, ko mi ničesar ne manjka?«

Ko je izpolnil 42 let, ga je njegov tekmeč pripravil ob vse. — Avgust pa ni izgubil poguma. Prijatelj mu je posodil nekaj denarja in začel je zopet od kraja ter čez nekaj let znova tako zelo obogatel, da je danes pri 82 letih večkratni milijonar. Zdaj se je pa tudi naučil biti srečen: denar mu je prinesel srečo in zadovoljnost šele tedaj, ko ga je začel razdajati! Šest milijonov funtov je že razdal ubožcem in za dobre namene; pa ga je tudi to delo stalo nič manj skrbi ko zbiranje premoženja, ker je hotel dati res potrebnim. Prodal je svojo palačo v Peti Aveniji (najbogatejši ulici New Yorka), ker ga ni delala srečnega, prodal je svoje posestvo na deželi, ker mu je pri-

neslo dela in zabave, ne pa sreče. Šele ko je začel bogastvo razdajati, se mu je v srce naselila sreča. In danes samo obžaluje, da je skrivnost prave sreče odkril šele s 70 leti.

14 pomočnikov v sili je 14 svetnikov — največ mučencev —, ki jih ljudje posebno častijo in na pomoč kličejo, kadar razsaja kaka nesreča (bolezen, potres itd.). So pa ti pomočniki ti-le: Sv. Ahac, sv. Tilen (Ilj), sv. Barbara, sv. Blaž, sv. Krištof, sv. Ciri-jak, sv. Dijonizij, sv. Erazem, sv. Evstahij, sv. Jurij, sv. Katarina, sv. Marjeta, sv. Pantaleon, sv. Vid. Krajevna ljubezen in zaupanje pa izpodrineta včasih kakega naštetih, pa postavita na-mesto njega drugega, bolj znane-ga, n. pr.: sv. Lenarta, sv. Nikolaja, sv. Osvalda, sv. Kvirina, sv. Roka itd.

Dan O'Leary, ki je za svoje 88. leto sportno prehodil 100.000 miljo.

Nove knjige

Mašne pesmi za mešan zbor. II. oz. IV. natis. Zložil P. Hugolin Sattner, založila Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana. Cena partituri 40 Din, glasovi po 6 Din.

Zapojmo Mariji. 18 Marijinih spevov za mešan zbor, deloma z orglami. Zložil Stanko Premrl, založila Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana. Cena partituri 36 Din, glasovi po 5 Din.

Tebe Boga hvalimo. Velečastitemu gospodu Janezu Keteju, dekanu na Vrhniki hvaležno poklonil Anton Grum. Založila Jugoslovanska knjigarna, Ljubljana. Cena 12 Din.

Marljiva in za narodovo kulturo res požrtvovalna založnica — Jugoslovanska knjigarna, je v zadnjem času založila celo vrsto raznih zborov, bodisi posvetnih (narodnih in umetnih), bodisi cerkvenih (evharističnih, Marijinih). Je to vesel pojav na našem glasbenem polju, ki kaže na eni strani potrebo naroda po boljši, moderni pevski hrani (vpliv absolventov Orglarske šole), na drugi strani pa, da so se naši skladatelji približali narodovi duši, ki je zabrneta ob zvokih njenih pesmi. Tako se nam izoblikuje res naša narodna, slovenska glasba. Voditelja te glasbe sta pač Sattner in Premrl, kar kaže dejstvo, da sta obe zbirki izšli že v II. oz. IV. natisu. — Ker se vedno bolj in bolj širi in opravlja po naših cerkvah liturgija v slovenskem jeziku, bo Grumov zbor »Tebe Boga hvalimo« (Te Deum laudamus, zahvalna pesem) prav dobro služil svojemu namenu. L.

Vodnik po ljubljanskih pokopališčih, sestavil Marko Bajuk. Cena 8 Din. Založila Jugoslovanska

knjigarna v Ljubljani. Knjižico je sestavil srednješolski profesor s posebnim ozirom na šolsko mladino. Vsem v »Vodniku« omenjenim možem so pridejani najvažnejši podatki, tako, da bo celo v šoli dober pripomoček pri učenju slovenske literature. Podatki so kritično sestavljeni in popravljajo na več mestih one na spomenikih in v Slovenskem biografskem leksikonu. Z »Vodnikom« bo mogla mladina dobiti vpogled v veliko število onih velezaslužnih mož, ki so gradili in pripravljali naš narodni prerod na prosvetnem, umetniškem, gospodarskem in političnem polju. »Vodnik« bo opozoril še posebno na kulturo pokopališč, ki je izredno važnega vzgojnega pomena. »Vodnik« bo zlasti prav prišel šolskim izletnikom vseh šol, ki bodo prihajali v Ljubljano na izlete in ekskurzije. Kaj more mladina lepšega storiti, kakor če obišče grobove zaslužnih mož in se ob spominu na njih požrtvovalno delo napije njihovega duha in se navduši tudi sama za njihove vzore! »Vodnik« pa ni sestavljen samo za šolsko mladino, temveč bo posegel po njem vsakdo, ki se zanima za slovensko kulturno zgodovino. V »Vodniku« so tudi načrti, ki olajšajo iskanje grobov.

Junak s pristave. Za slovensko mladino priredil dr. Franc Knific. Založili Salezijanci. Cena 12 Din, po pošti 13 Din. Naroča se: Salezijanski zavod, Rakovnik, Ljubljana. Junak s pristave je bl. don Bosko. V knjigi je lepo in prikupno popisano življenje tega velikega prijetelja in vzgojitelja mladine. Besedo na 172 straneh pojasnjuje 42 slik. Priporočamo.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

priporoča nekaj najboljših slovenskih po-
vesti, prevodov svetovnoznanih pisateljev:

- Jutranja zvezda. *Povest*, spisal H. R. Haggard, iz angleščine prevel
P. M. Črnigoj. Din 30'—, vezano Din 40'—.
- Nodlag. *Povest*, spisal P. A. Sheehen. Din 24'—, vezano Din 32'—.
- Hanka. *Lužiškosrbska povest*, spisal A. Marby. — Chateaubriand,
Atala, *povest*. — Federer, Čudež v Bolzeni, *srednje-
veška povest*. Din 22'—, vezano Din 30'—.
- Hči cesarja Montezume. *Zgod. povest*, spisal H. R. Haggard, iz angl.
prevel J. Poljanec. Din 30'—, vezano Din 42'—.
- Storžek in njegovo burkasto življenje. *Povest za mladino s po-
dobami*. Spisal Lorenzini, poslovenil dr. Joža Loprenčič.
Din 14'—, vezano Din 22'—.
- Otroci solnca. *Novela*. Spisal dr. I. Pregelj. Din 24'—, vez. Din 32'—.
- Kleopatra, egiptovska kraljica, *povest*, spisal H. R. Haggard, po-
slovenil J. Poljanec. Din 28'—, vezano Din 40'—.
- Izpod Golice, *tihotapska povest iz gorenjskih planin*. Spisal Slavko
Savinšek. Din 30'—, vezano Din 42'—.
- Na polju slave, *povest iz časa kralja Jana Sobieskega*, spisal H.
Sienkiewicz. Din 28'—, vezano Din 40'—.

Najnovejši katalog je brezplačno na razpolago.

SALDA-KONTE
ŠTRACE — JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE — MAPE
ODJEMALNE KNJIŽICE;
RISALNE BLOKE
ITD.

nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE

PREJ **K. T. D.**

V LJUBLJANI, KOPITARJEVA ŠT. 6/II.

Nova založba

I. Z. Z. O. Z.

v Ljubljani, Kongresni trg
(v Zvezdi) priporočasvojo
bogato zalogo

vseh vrst knjig in revij,
slovenskih, nemških in dr.
Na željo naroča in dobav-
lja knjige in revije tudi
iz inozemstva; — anti-
kvaričnih knjig, ki jih
kupi in prodaja po naj-
ugodnejših cenah; — pi-
sarniških potreščin, ka-
kor papir, tintnike, svinč-
nike, radirke, peresa, za-
pisnike, mape in dr. po
najzmernejših dnevnih
cenah. Solidna postrežba!
Dobro blago!

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno zavezo v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka. Tudi rentni davki plačuje posojilnica sama. — Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvo v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom za vloge vsi člani z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog

Hranilne vloge znašajo nad 180 milij. Din

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

Najbolje urejena:

tiskarna
knjigoveznica
klišarna
kamen- in offsettisk
bakrotisk

Prvovrstna izvršitev
Zmerne cene

**NAJMODERNEJŠE
GRAFIČNO PODJETJE V JUGOSLAVIJI**